

FİLOZOFLARIN İNANÇLARI*

(İ'tikâd el-Hukemâ')

Şehâbeddin Suhreverdî el-Maktûl (öl: 1191)

İsmail Yalçın

(Rahman ve Râhim Allah adıyla)

«İ'tikâd el-Hukemâ'» adıyla bilinen bu risâleyi; bilgin, önder Şehâbeddin el-Suhreverdî el-Maktûl kaleme almıştır. Allah onun ruhunu takdis etsin.

(RİSÂLENİN MUHTEVASI)

(1) Övgü Yüce Allah'a âittir. Selâm Onun Elçisinin ve âilesinin üzerine olsun. Bu kitabı yazmamın sebebi, (bazı) insanların ilâhî (müteellihe : ilâhiyatçı, metafizikçi) filozoflardan ilim ehline dil uzattıklarını ve bu filozoflar hakkında düşmanlıklarının (tenkîr) artmış olduğunu görmüş olmamdır. Bunun kaynağını bu insanların «filozofların, Yaratıcı (Sâni' : Yapan, Meydana getiren) yı, Peygam-

* Türk filozoflarından olan Suhreverdî el-maktûl'un (öl: 1191) bu eseri «Risâletun fi İ'tikâd el-Hukemâ' (Filozofların İnancı Hakkında Bir Risâle) adını taşımaktadır. Biz bunu arapça aslından «Filozofların İnançları» adıyla tercüme ettik. Bilindiği üzere Avrupah Oriyantalistlerden Fransız Henry Corbin tarafından Sübreverdinin felsefî eserleri *Opera Metaphysica et Mystica (I-II-III)* 1945-1952-1970 yıllarında üç cild halinde neşredilmiştir. Burada tercümesini sunduğumuz «Filozofların İnançları» adlı kısa fakat mühim olan bu risâle (êpître). «Opera...»nın ikinci cildinin 262-272 sayfaları arasındadır. Ayrıca burada belirtmek gerekir ki, Risâle'nin başında yer alan Bestmele'den sonraki ilk cümle ile, yine Risâlenin sonundaki son cümlelerin nüstensihler tarafından ilâve edildiği anlaşılmaktadır.

herleri, öldükten sonra dirilmeyi, Kıyâmet ve Ahireti, Tanrıya kavuşmayı, azâb ve mükâfatı kabul etmiyen materyalist (dehriyyûn) lerden oldukları» hakkında zanları sebep olmuştur. Bu nevi sözlerden biz Allah'a sığmıyoruz. Allah'ın lâneti onların (:öyle zanneden insanların) ve onları sevenlerin üzerine olsun.

(GENEL OLARAK FİLOZOFLARIN İNANCI)

(2) Zan ya yanlış ya da doğrudur. Ama bu zan, ilâhiyâtçı filozoflardan ilm sâhipleri hakkında yanlış olan zandır. Hakikat'ılarından ilim sâhipleri bilakis; âlemin bir Yaratıcı'sı olduğuna, O'nun Bir, Tek, İhtiyaçları veren, «eşi ve çocuğu olmayan» (Kur'an: 72/3), Diri, Alim, İşitici Görücü, adetler ve çoğalmadan münezze kemâl sıfatlarla muttasıf olduğuna inanırlar. Yine onlar Peygamberlerin yerine getirilmesi üzerlerine zorunlu olan yerine getirmek için Yüce Allah tarafından görevlendirildiklerine, azâbın ve mükâfatın gerçek olduğuna, mutluluk ve betbahlıgım (şekâvet) insan için kesin sâbit bir hak olduğuna, mutlunun ölümden sonra rahata erdiğine, betbah-tın (şâkî) yerine ölümden sonra azâb göreceğine, âlemin varlığının mümkün olduğuna, her varlığı mümkün olanın, varlığının bir başkasına bağlı olması ve bizâtihi var olmaması itibariyle sonradan olduğuna, öyleyse varlığının öncesi olmayanın (kadim: ezeli), varlığının, ancak bir başkasına muhtaç olmamasıyla olduğu ve bunun da Yüce

Sühreverdi bu eserinde filozofların inanca ilişkin her görüşünü en az bir paragraf olabilecek şekilde özetlediğini görüyoruz. H. Corbin inançlarına tekâbül eden herbir maddeye numara vermiş ama biz bu terülmeye muhtevaya uygun başlıklar koymayı uygun gördük. Dolayısıyla metindeki parantez içinde gösterilen başlıklar tarafımızdan konmuştur. Bu maddeleri H. Corbin dahi belirtmiştir. (Bkz. Opera... 2. cilt, s. 79-80 - Giriş kısmı).

İsrâk felsefesinin ünlü temsilcisi Sühreverdi üzerine burada ayrıca belirtilmesi gereken bir diğer husus da, H. Corbin'in araştırmalarında Sühreverdi'yi bir İranlı olarak göstermeye azami gayret sarfetmesidir. Halbuki klâsik kaynaklar ve bu saftada yapılan mühim bâzı araştırmalar şahlık dönemi İran devletinin uzun süre misâfiri olan H. Corbin'in bu iddialarının temelsiz ve yanlış olduğunu göstermektedir. Sühreverdinin aslen Türk olduğu hakkında Klâsik Kaynakların değerlendirilmesi ve diğer bazı açıklamalar için Bkz. Prof. Dr. Nihat KEKLİK, *Felsefe Mukayeseli Temel Bülğiler ve Kaynaklar*, s. 296, İst. 1978; Aynı Yazar, *Felsefenin İlkeleri* s. 118-121, İst. 1982.

Allah yani Varlığı Zorunlu olan olduğuna inanırlar. Onların inançlarının kısa bir şekilde ifâdesi işte budur.

(ZORUNLU VARLIĞI İSPATLAYIŞLARI)

(3) Geniş şekilde ifâde edilirse, onlar âlemin varlığının mümkün olduğuna delil getirirler. Anlamaya açık olanı şudur : Arazlar cisimlerle kâimdir. Şu halde arazın varlığı, bir başkasına bağlı olmasından dolayı, mümkündür. Varlığı zorunlu olsaydı, varlığı başkasına bağlı olmazdı. Cisimlere gelince, cisim, mümkün olan arazların bulunduğu yer (mahall) dir. Varlığı zorunlu olan, arazların bulunduğu yer olamaz. Yoksa o da mümkün olurdu. Sonra cisimler, güçleri, şekilleri, renkleri, sıcaklık, soğukluk vs gibi muhtelif arazlarından dolayı muhtelif olurlar. Bunları Var yapan bir Yaratıcı' gerekir. Yaratıcı (mubdi' : örneksiz yaratan), cismin şekilleri (hey'ât) olamaz. Çünkü şekiller de çeşitlidir. Cisim, cisimlik (cismâniyyet) de çeşitli değildir ve (cisim) çeşitli hakikatleri Yaratıcı olamaz.

Arazların cisimlerin yaratıcıları olmaması iki sebepten dolayıdır : Birincisi, arazlar çeşitlidir, cisim tek bir hakikatdir. Arazlar cisimlerin yaratıcıları olsalardı, cisimler cisimükte muhtelif olurlardı. İkincisi, arazlar varoluşlarında cisimlere muhtaçtırlar. Araz nasıl olur da kendi varoluşunda muhtaç olduğu şeyin yaratıcısı olur?

Cisim kendini (lizâtihi) yaratan değildir, Araz da kendini yaratmaz. Şu halde, cisim ve araz olmayan bir yaratıcı gerekir. Bu yaratıcı bizâtihi varlığı zorunlu olan olursa, maksat tamamdır, yok eğer o da mümkün olursa, (o zaman) onun bizâtihi Varlığı Zorunlu olan da son bulması gerekir ki, bu da Yüce Yaratıcı (el-Bâri') dir. Akıllı olan (kişi «Allah hakkında bir şüphe mi var?» (Kur'an : 14/10) konusunda şüphe etmez. Bilakis bu, bedevilerin : «Deve dışkısı deveye, ayakların izi nâkl) gidilen yola işârettir» dedikleri gibi fıtrî bir durumdur (emr). Bu incelikte yüce bir heykel, bu yoğunlukta aşağı bir merkez vardır. Bu ikisi Mutlak İyi olan Yaratıcı'ya işâret etmiyor mu? Onlar sadece Yaratıcı'nın cisimleri mutlak olarak yaratmadığını, bilakis cismin ateş hava, su ve topraktan oluştuğu görüşünü benimserler. Hal böyle olunca, cismin ancak çeşitli yönlerden yaratılması mümkün olur.

(KUTSAL RUH VE CEBRAİL DE DAHİL ON AKLIN SUDURU)

(4) Durun sözünü ettiğimiz şey olduğu zaman, Yüce Allah'ın ilk yarattığı şey, aklı, canh, bilen bir şey (emr) dir. Tıpkı Peygamber (A.S.) «Allah'ın ilk yarattığı şey Akıldır» dediği gibi. Ancak Akim, Yaratıcıya bakışı ve O'nu akletmesi, kendi imkânına bakması ve akletmesi, kendi zâtına bakması ve akletmesi olmak üzere üçlü yönü vardır. Kendi Yaratıcı'sma bakması ve akletmesi itibariyle —ki bu en şerefli yöndür— ondan, başka bir akıl varolur. Kendi imkânına bakması ve akletmesiyle —ki bu en aşağı yöndür— ondan, felek varolur. Kendi zâtını akletmesiyle de feleğin nefsi varolur. Böylece :

ikinciden : üçüncü akıl, ikinci felek ve feleğin nefsi,
 üçüncüden : dördüncü akıl, üçüncü felek ve feleğin nefsi,
 dördüncüden : beşinci akıl, dördüncü felek ve feleğin nefsi,
 beşinciden : altıncı akıl, beşinci felek ve feleğin nefsi,
 altıncıdan : yedinci akıl, altıncı felek ve feleğin nefsi,
 yedinciden : sekizinci akıl, yedinci felek ve feleğin nefsi,
 sekizinciden : dokuzuncu akıl, sekizinci felek ve feleğin nefsi,
 dokuzuncudan : onuncu akıl, dokuzuncu felek ve feleğin nefsi,
 onuncudan : unsûrlar âlemi, insan nefisleri (varolurlar).

Kendisine «sûretleri bahşeden» (vâhib el-şuver) ismi verilen ve Peygamberlerin «Kutsal Rûh» ve «Cebrâil» dedikleri ve Kur'an'da «Ben ancak sana zeki bir oğlan vermek için Rabb'inin elçisiyim» (Kur'an: 19/19) diyen odur.

(YARATMANIN EZELİLİĞİ)

(5) Onlar sadece «zaman ve mekânın bu varlıklara tâbi olmasından dolayı, bu varlıkların zaman ve mekân bakımından Mutlak Realite (el-Hakk olan Yaratıcı'dan geri kalmadığını, bilakis bu varlıkların Yüce Allah'tan zât bakımından sonra olduklarını, dolayısıyla yaratılanın Yaratan'dan sonra olduğunu, yaratılan Yaratan'dan

sonra olduğu zaman Yaratan'm da yaratılışından dâima önce olduğunu» söylerler. Eğer biri «illet ve Ma'lûl» ün genel anlamından sakınmak isterse, sözler (elfâz) hususunda tartışmaya gerek yoktur. Âlemle Yaratan'ı arasında, zamanın, mekânın, derece ve tabiiliğın sonradan olmadığı anlamında, «âlemin ezeli olduğunu» mutlak olarak söylerse, maksat bir olduğunda sözlerde tartışmaya burada da gerek yoktur. Evet (yine birisi), âlemin Yaratacı'sı ve Meydana getirici (Sâni')'si yoktur anlamında «âlem ezeldir» derse, bu küfür ve zındıklıktır.

(TANRI'NIN İRADEYE BAĞIMLI OLMADIĞI)

(6) Onlar Yüce Allah'ın bir geyi kendi irâdesine dayanarak yaratmadığına da inanırlar —zira irâde iki yönden (câlib) birini diğerine tercihle olur— ister kendine ait bir faydadan veya mef'ûlüne ait bir faydadan olsun. Fakat ona göre, mef'ûlü için olan bu faydayı meydana getirme, kenrisinde irâde gerçekleşene kadar, onu terketmesinden daha yakın (evlâ: lâyük, uygun) dır. Bu durunun (insanlarda) doğuştandır. Her bir kişi kendisine ait veya başkasına ait bir fayda üzerine dayanmayan bir fiili yapmak istemediğini pekâlâ bilir. Ona göre (indehu), başkasına ait bu faydanın meydana gelişi, meydana gelmesinden daha uygundur. Kaldığı, Yüce Allah, arazlardan ve arazının bir şeye bağ olmasından münezzehtir. O halde fiili bir araz üzerine dayanmaz, bilakis O'nun Zât'ı Varolma (el-vücûd: Varlık) yı gerektirir. —Onlar, mücâdele yoluna girmelerine ve irâde görüşünü benimsemelerine rağmen, kâidelerini onunla belirlemezler (la yencezumu). Çünkü onun irâdesi de ezeli olur ve âlemin, zaman, mekân ve diğer sonradan olanlar bakımından O'ndan geri kalmaması gerekir.

(İLÂHÎ RÛH OLARAK İNSAN NEFSİNİN MADDİ OLMAYIŞI)

(7) Onlar yeryüzündeki canlıların (hayvanât) en şereflişinin insan olduğuna ve insanın bir «Nefs-i nâtıka» (Konuşan, düşünen ruh)'ya sahip bulunduğuna inanırlar. Filozof (el-Hakîm)'a göre nefs-i nâtıka, tek ve akli bir cevherden ibârettir ki bu, unsurlar

âleminde, gökler âleminde olan esîrî âlemde bulunmaz, daha ziyâde cisimler âleminde varlığı tasavvur olunamaz; zira cisimler âleminde olsaydı, şanı Yüce İlk Realite'nin Birliğini idrak etmek tasavvur olunamazdı. Zira «BİR» ancak birlikle idrak olunur. Hattâ o, Hallâc'ın idam edilirken : «Bir Olan'ın ölçüsü Bir Olan'ın onu bir yapmasıdır» dediği gibi, Birlik'e (vaḥdânî) ait bir hususdur. Cisimler âleminde bulunan herbir şey Bir olan değildir. Nefsin varlığı cisimler âleminde tasavvur olunamaz.

Onun cisimler âleminde bulunmadığına, cisim ve cismânî olmadığına Kitab'tan, Sümnet'den ve Eser(ler)den delil(ler) şudur : Kitab'tan olan delil : «Güçlü bir Hükümdâr'ın katında yüksek bir derecede» (Kur'an : 54/55) âyetidir ve bu, onun bir cisim ve cismânî olmadığına işâret eder. Cisimlerin realitesinde böyle bir sıfat tasavvur olunamaz bilakis bu sıfat, cevheriyle cisimler âleminde uzak bulunan (müteberri') İlâhî Rûh'a aittir. Nefsle melekler arasındaki fark, ancak onun cisimlerdeki tasarrufudur. Sünnet'den olan açıklamaya gelince, Peygamber (A.S.)'in sözü şudur : » Rabbinin katında yiyeceklerden imtina ettiğimde O, beni doyurur ve susuzluğumu giderirdi». Eserden olan : Sûfîlik sıfatı hakkında bazı şeyhlerin» Allah'la beraber olan mekânsız olur» dediği şeydir. Bu da onun bir cisim olmadığına delildir. Zira cisim bileşiktir ve bölünebilir. Halbuki gözde, vehimde olmayan, ve bölünemeyen şey bu âlemde(n) değildir.

İnsanın mutluluğu (fürûh) -O İlâhî Rûh'tur- bu âlemden değildir. Evet! Melikin mülküne bağlılığı gibi onun bedene bağlılığı vardır, orada dilediği şekilde idare eder. Onun bedene bağlılığı sâbit olduğu sürece insan canlı kalır. İlgisini kestiğinde canlılığı kesilir. İnsan bedeninde «hayvani ruh» adı verilen latif bir cisim vardır. Onun bulunması sebebiyle (hayatla) ilgi devam eder, değilse (beden) ölür. Durum bu tarzda olmasaydı, İlâhî Rûh'un -ki o nefsi nâtıkadır- gökleri kateddiği ve üzerine çıktığı nasıl tasavvur olurdu? Felekleri katedmek tasavvur dışıdır. Çünkü felekler dâima dönmektedirler. Onlar hakkında doğru hareket tasavvur olunamaz. Zira doğru hareket (el-hareket el-müstakîm : düz hareket) onun tabiatının gereği değildir. Eğer katedmeden sonra birleşme olursa doğru hareket etmesi gerekir.

(MADDENİN ŞEKİLLERİ KABULDEKİ MİZACI)

(8) Hareketler kâbiliyetleri (isti'dât : mizac) meydana getirir. Sûretleri bahşeden, varlık verir; tıpkı suyun, son derece sıcak olduğunda, maddesinin hava özelliğini kabule hazır olması ve (sûretleri) Verenin onu hava özelliğini vermesi gibi. İnsanın mizacı da tamam olduğunda ona nefs-i nâtıka verilir. Filozofun nezdinde akıllar ve felekler, illetlerinin devamıyla dâimdirler. Bu oluş ve bozulma âleminde yenilenen herbir şey, illetinin sonradan olmasıyla kendisi de sonradan değildir (hâdistir).

(ELEMANTER ŞEKİLLERİN DEĞİŞMELERİ)

(9) Heyûlâ, bir kere ateş sûretine, bir kere hava sûretine, bir kere su sûretine ve bir kere toprak sûretine bürünen (yelbisu) bir cevherden ibârettir. Suyun havaya dönüşümü açıktır (zâhir). İnsan çiğ damlalarının başını ve sonunu gördüğünde, (anlar ki) hava su, su da hava olmuştur. Dört unsur : ateş, hava, su ve topraktır. Ateş merkezden uzaklığın sonundadır. Toprak çevreden (muht) uzaklığın sonundadır.

(TABİİ ÜÇ ÂLEM)

(10) Bu unsurların birleşmesinden madenler, bitki ve hayvandan üçlü bir meydana geliş olur. Hayvan bitkiden daha şerefli-dür (üstündür), ve mizac itibâriyle daha tamamdır. Bitki madenlerden (mizac olarak) daha tamamdır. Bitki kuvvelerde hayvanla ortaktır. Hayvan diğer durumlarda bitkiden fazlalığa sahiptir. Bitkinin hayvanla müşterekliğine gelince, bu, beslenme büyüme ve üreme kuvvelerindedir. Bitki beslenmede cezbetme tutma, hazmetme ve savunma kuvvelerine muhtaç değildir. Hayvanın bitkiden fazla olarak sahip olduğu şey, idrak etmek (müdrîke) kuvvesidir (gücüdür). Bu kuvvenin 5 i dış, 5 i de iç duyudur. 5 dış duyu : işitme, görme, koklama, tatma ve dokunmadır. 5 iç duyu : Ortak duyum, hayâl, düşünme vehim ve hâfızdır.

(GÖKLERİN HAREKET ETTİRİCİ NEFSLERİ VE VECDLERİ)

(11) İnsan, yalnız kendisinde bulunan ayrı bir durumla hayvanlardan daha şerefli dir. Bu kendi kendine kâim olan, bedende yeri gösterilemeyen, canlı, bilici ve bedeni yöneten nefis-i nâtıka' dır. Bu hususta Kur'an'm : «yarıştıkça yarışan» (79/4) ifâdesinin akıllara, «işleri yöneten» (79/5) ifâdesi de nefislere işâret etmektedir. Filozoflara göre, nasıl ki bedenlerimizin nefis-i nâtıkası varsa aym şekilde feleklerin de ebedî bir vecd ve devamlı bir lezzet içinde, Yaraticısına dâimi surette arzu duyan O'na âşık olan, bilici, canlı bir nefis-i nâtıkaları vardır. Maddî nesnelere kendini sıyıranlar (aşhâb el-tecrîd) dan vecd gelmiş kişi gibi, lezzetlerini bedenlerine iletirler, bedenlerini harekete geçirirler. Her nefis için bir felek vardır. Bundan dolayı hareketleri çeşitlidir. Hareketlerinin sebebiyle bu (felekler) âlem(in)de sürekli bir iyilik bulunur. Esîr âlemine muteber kılınan bir nisbet bu âlem için değildir.

ÜÇ KÂİNAT)

(12) Filozoflara göre âlemler üçtür : Ceberût âlemi olan Akıllar âlemi, melekût âlemi olan, Nefisler âlemi, cisimler (ecrâm) âlemi olan Mülk âlemidir.

(NEFSİN ÖLÜMDEN SONRA VARLIĞINI DEVAM ETTİRMESİNİN ŞARTLARI)

(13) Beşerî nefis (Ademî), eğer Allah'ı ve meleklerini bilen (ârif) ise hakikatlerle ziynetlenmiş olarak varlığını devam ettirir. Onun için hakikatlerin işlenmesinin derecesi vardır. Çünkü o, hiçbir gözün görmediği, hiçbir kulağın işitmediği ve hiçbir insan aklı (kalb)mn hatırlamadığı lezzetlerde bulunan nefsin kemâlinin gayesidir. Eğer nefis Allahı ve meleklerini bilmeyen olursa, Yüce Rabb'in: «Bu dünyada gözü kör olan, Ahirette de kör ve daha şaşkındır» (Kur'an : 17/72) dediği gibi, Allah'tan ayrı olmasından dolayı kör olur. Kör olan karanlıkta (zulm) dır. «Karanlıklar üstüne karanlıklar»

dadır (Kur'an : 24/40). Reddedilen şekilleri kazanmalarıyla ve dünya rahatı içinde ölmeleriyle —ki burada Yüce Allah'ın : «Hayır, hayır; onların kazandıkları kalplerini paslandırıp körletmiştir» (Kur'an : 83/14) dediği gibi Allah'tan uzak oluşa bir işâret vardır— ve yine, nitekim Allah'ın : «Kendileriyle, arzuladıkları şeyler arasma artık engel konur» (Kur'an : 34/54) dediği gibi, dünya lezzetlerinden istedikleriyle kendilerinin arasına engel konmasıyla, Allah'tan örtülü olmanın (hicâbın) azâbıyla acı çekerler.

(PEYGAMBERLERİN GÖREVLERİ VE VELİLERİN KERAMETLERİ: CHARİSME)

(14) Filozoflar, Peygamberlerin (A.S.) âlemin nizâmına düzeltmek için ve insanlara âhireti düşündürmek için yerinde olarak (bi'l-hâkk) gönderildiklerine inanırlar. İnsanların yarısından gayrisi dünya halleri içinde olup âhiretten gâfildirler. Onlar için mazbût bir kanun koyucu gerekir. Nefsi yüksek olan bu şahsın nefsinin yükseküğüyle zamanında başkasının muktedir olamadığı şeye güç yetiren bir âlim olması gerekir. Zira nefis, yüce olduğunda ve kuvveleri kuvvetli olduğunda, bu âlemde çok büyük bir etki yapar. Çünkü o, Kutsal Rûh'la birleşir ve O'ndan ilimleri alır ve oradan etki özelliğine sahip nurâni bir güç kazanır; tıpkı ateşe yaklaştırıldığında ateşten nurâni bir şekil ve yakma özelliğini kazanan kızgın demir gibi. Bu mertebe, derecelerinin yüksek olması sebebiyle Peygamberler ve Velilere tahsis olunmuştur. Peygamberler, Velilerin ötesinde, halkı islâh etmek ve Peygamberliği yerine getirmekle görevlidirler.

(MİSTİK GÖRMELER VE SEKİNE HAKKINDA)

(15) Bilki, nefislerini terbiye edenler (erbâb el-Riyâda), kendilerine ilim hâsıl olduğunda, sebepleri Sebeb Kılan'ı ve bunun ötesinde O'nun yarattığı şeyler hakkındaki bilgilerini derin bir fikirle düşünürler, kendi nefisierindeki kuvvelerini az beslenmekle zayıflatırlar ki, düşünceleri kalble, zikirleri dille uygun hale gelir. Yumuşak bir nağme ile, güzel kokularla, elverişli durumları görmeye yardım dilerler. Onlar için manevî nurlar meydana gelir hattâ bu onlarda bir meleke ve bir sekine (güven) olur. Onlara metafizik meseleler (umu-

run ğaybiyye) açıklanır, nefis metafizik (ğayb) âlemiyle manevî bir birliğe ulaşır. Bu, düşünce gücünün (mütehayyile¹ haline uygun olacak tarzda düşünceye akar ve ortak duyuma: (şuur) ulaşır (yerâ : görür). Onlar, tasavvur olunamıyan en güzel şekillerden manevî hayalleri görürler, oradan (ğayb âleminden) tatlı sözler ıtırler ve ilimleri oradan alırlar, gizli şeyleri görürler. Onlar için dünya ve âhirette yüksek makamlar ve bol hazlar vardır. Ölümden önce nefisini idrâk edene ve nefsi için, dünyada (dâr el-fenâ) lezzet bulacağı ve âhirette (dâr el-bekâ) mutlu olacağı bir dereceyi bu dünyada elde edene ne mutlu!

Allah'tan başarılar dilerim. Zira O, her şeye gücü yeten, her şeyi yaratan ve her şeyin ihtiyacını karşılamakta çok yüce olandır. Övgü Allah'a lâyıktır. Selâm ve esenlik Peygamberlerimiz ve efendimiz Muhammed (A.S.)'m ve onun bütün soyunun üzerine olsun.

Filozofların önderi Rabbânî - İlâhî şeyh el-Suhreverdi'nin yazdıklarından «*Filozofların İnancı*» adlı eseri burada tamam oldu. Allah onun yüce ruhunu takdis etsin.

1 Filozofumuz burada düşünce gücü (mütefekkiye) nîl kâdetmektedir. Risâle'de her nasılsa mütehayyile olarak geçmektedir. (Çevirenin notu).